

Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика ТЕНДЕНЦІЇ ДИНАМІКИ ЧИСЕЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ МАЛИХ МІСТ УКРАЇНИ

Мельник Л.В.

к.геогр.н., науковий співробітник

Кривець О.О.

к.геогр.н., науковий співробітник

Батиченко С.П.

к.геогр.н., молодший науковий співробітник

НДС «Регіональних проблем економіки та політики»

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Економічний розвиток України на даний момент перебуває в перехідному періоді і супроводжується рядом трансформаційних процесів, які виникають на національному, регіональному та локальному рівнях. Малі міста зокрема визначають характер і рівень розвитку регіону в цілому. Динаміка чисельності населення малих міст позначається на їх функціональній діяльності. Населення малого міста формує демографічний потенціал відповідного населеного пункту. В Україні є ряд малих міст, які законом важко віднести до категорії міст (чисельність населення менше 10 тис. осіб), проте вони отримали статус міста з ряду причин. Проблеми економічного розвитку таких міст вирішити досить складно через дуже малу потужність трудового потенціалу. Саме тому є досить актуальним дослідження динаміки чисельності населення в межах даної категорії міст.

Мета дослідження – виявлення основних тенденцій змін людності населення в межах малих міст України, з чисельністю населення менше 5-ти тисяч осіб.

Малі міста мають важливе значення для розвитку поселенської мережі та господарського комплексу регіону. Згідно Закону України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст» від 4 березня 2004 р. № 1580–IV², малими є міста з чисельністю населення до 50 тис. осіб [1]. Клас малі міста об'єднує різні поселення як за людністю, так і за рівнем соціально-економічного розвитку, роллю в системах розселення. Серед малих міст України досить велику групу складають міста людність яких складає менше 10 тис. осіб (100 міст), у 19 містах проживає менше 5 тис. осіб. У географічному розрізі 14 досліджуваних міст (74% від загальної кількості досліджуваних малих міст) розташовані у західних регіонах країни, з них більша половина у Львівській області.

За досліджуваний період серед малих міст України лише для одного характерно зростання чисельності населення – Новий Калинів (зростання чисельності населення на 16%). Для решти міст характерно скорочення чисельності населення від 2,4 до 43,3%. Незначне скорочення населення характерне (до 10%) для 5 міст: Белз, Комарно, Скалат, Устилуг, Бібрка. В містах Герц, Хирів, Угнів, Берестечко, Глиняни чисельність населення скоротилася від 10-20%. Критична ситуація навколо динаміки чисельності населення склалася в межах 6 малих міст, де людність скорочувалася від 20-40%, а саме,

Світлогірська, Підгайців, Добромилю, Вижниці, Батурину, Дружби. Катастрофічна ситуація скорочення населення характерна для шахтарських міст Луганщини – Міусинська та Алмазного (понад 40%) (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка чисельності населення малих міст України

№ п/п	Місто	Область	1989 р.	2001 р.	2016 р.	Скорочення чисельності населення, %	Статус міста
1.	Берестечко	Волинська	2 099	1 863	1744	16,9	1940 р.
2.	Устилуг	Волинська	2 404	2 276	2206	8,2	1940 р.
3.	Святогірськ	Донецька	5 789	3 805	4531	21,7	1964 р.
4.	Алмазна	Луганська	7 487	5 099	4248	43,3	1977 р.
5.	Міусинськ	Луганська	7 828	6 042	4672	40,3	1965 р.
6.	Белз	Львівська	2 378	2 478	2322	2,4	1509 р.
7.	Бібрка	Львівська	4 208	3 949	3823	9,1	1469 р.
8.	Глиняни	Львівська	3 846	3 372	3151	18,1	1993 р.
9.	Доброміль	Львівська	5 824	4 890	4379	24,8	1556 р.
10.	Комарно	Львівська	3 974	3 977	3821	3,9	1473 р.
11.	Новий Калинів	Львівська	-	3 584	4155	+15,9	2005 р.
12.	Угнів	Львівська	1 161	999	984	15,2	1462 р.
13.	Хирів	Львівська	4 728	4 595	4127	12,7	1528 р.
14.	Дружба	Сумська	7 459	5 771	4863	34,8	1962 р.
15.	Підгайці	Тернопільська	3 661	3 203	2795	23,7	1939 р.
16.	Скалат	Тернопільська	4 260	4 042	4019	5,7	1939 р.
17.	Вижниця	Чернівецька	5 708	4 917	4068	28,7	1940 р.
18.	Герца	Чернівецька	2 360	2 030	2119	10,2	1437 р.
19.	Батурин	Чернігівська	3 920	3 066	2581	34,2	2008 р.

Складено авторами за даними [4]

Статус міста населені пункти даної групи отримали за часів магдебурзького права в західних регіонах країни та за часів радянської влади у східних регіонах. Лише два населених пункти статус міста отримали на початку ХХІ століття – військове містечко Новий Калинів Львівської області, а також поновлено статус міста резиденції гетьманів Війська Запорізького ХVІІІ століття – Батурин Чернігівської області.

Стрімкі темпи скорочення чисельності населення характерні для шахтарських малих міст країни, що пов'язано із закриттям шахт – містоформуючих підприємств міста, відповідно закриття шахт стало головним чинником «згасання» малих міст. Відносно незначні темпи скорочення населення характерні для історичних міст західної України. Позитивна динаміка показника чисельності населення характерна для військового новоствореного міста – Новий Калинів.

Література:

1. Закон України Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2004, N 24, ст.332 . – 2004 № 1580-IV – Режим доступу:

<http://uazakon.com/big/text1585/pg1.htm>.

2. Доценко А.І. Основні напрями соціально-економічного розвитку малих монофункціональних міст України [Текст] / А.І. Доценко// Український географічний журнал. — 2011. — № 1. — С. 51–55.

3. Петрук С.Л. Малі міські поселення України: аналіз сучасного соціально-економічного стану та проблем розвитку [Текст] /С.Л. Петрик// Український географічний журнал. — 2011. — № 4. — С. 50–54.

4. Чисельність наявного населення на 1 січня 2016 року [Текст] : статистичний бюлетень / Державний комітет статистики України / М.Б. Тімоніна (відп. за вип.). — К.: Б.в., 2016. — 86 с.
